

STRATÉGIAI TERVEZÉS

Ismeretbővítés Balatonalmádiban

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Regionális Programok Főosztálya még 2006 őszén minden régióban együttműködést kezdeményezett egy-egy kistérséggel, melynek közművelődési koncepciója elkészítéséhez szervezési támogatást, és szükség esetén szakmai segítséget is nyújtunk. Ez utóbbi elképzelés egyik állomásának szántuk a balatonalmádi találkozót, melyre meghívtunk minden partner-kistérségből néhány olyan résztvevőt, akik leginkább érdeklődnek a téma iránt, és remélhetőleg fontos szerepet töltenek majd be az adott kistérség kulturális arculatának kialakításában.

A több mint harminc résztvevőt *Tisza Gabriella*, a főosztály vezetője köszöntötte.

Az előadások sorát *Németh János*, az Oktatási és Kulturális Minisztérium vezető főtanácsosa nyitotta meg, aki – mintegy az alaphangot megadva – Óda a Projekt Ciklus Menedzsmenthez címmel mutatta be azt az életciklus modellt, mely a kistérségi identitás kialakításában igen nagy jelentőséget tulajdonít a kultúrának. Beszélt a közművelődési stratégia kulcsterületeiről, melyeket – fontosságukat érzékeltetve – pilléreknek nevezett. Megemlítette, hogy az elképzelések szerint – a közművelődési tevékenység összefogása érdekében – Regionális Kulturális Fejlesztési Intézetek fognak alakulni.

Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója a regionalitás értelmezéséhez szükséges alapelvek tisztázásával kezdte előadását. Felvázolta a régiótípusokat, a különböző rendeződés során létrejött kistérségek típusait, majd kitért azokra a tényezőkre, melyek a régiók közti különbségeket okozzák. Ez utóbbiak változása az adott térség kulturális életében, a közművelődésben is szignifikánsan éreztetik hatásukat. A régióra vonatkozó általános elképzelések mellett szerepet kap a lokalitás is. A jövőkép megfogalmazása során az önállóság megőrzését is figyelembe kell venni.

Az intézet modellprogram beindításával, és a meglévő kulturális fejlesztési elképzelések feltérképezésével járult hozzá máig eddig is a kistérségi stratégiák elkészítéséhez. A kérdőíves felmérés tanúsága szerint a megkérdezettek az infrastrukturális fejlesztést sokkal fontosabbnak tartják, mint a humán erőforrással kapcsolatos teendőket.

Az előadást követő hozzászólások során Péterfi Ferenc – a trendekkel szemben – a belső erőforrások pontos meghatározására, Dózsa György pedig a helyi akarat figyelembe vételének fontosságára mutatott rá.

Gódor Csaba területfejlesztési szakértő is – mielőtt rátért az Európai Unió és regionális fejlesztéspolitika ismertetésére – kifejezte azt a véleményét, hogy egy bizonyos technikai szint elérését követően az emberek a szellemi értékekre vágynak.

Az Európai Unió országai Lisszabonban célul tűzték ki, hogy a közösség 2010-re a világ legversenyképesebb gazdaságává váljon. Ezt az elképzelést a felidei értékelés során újra kellett fogalmazni. Időközben – 2003-ban – Göteborgban megjelent a fenntartható fejlődés koncepciója, amit 2006-ban módosított-

tak. Ez tulajdonképpen a lisszaboni elképzelések környezettel kapcsolatos vetülete, mely szerint figyelembe kell venni a természeti környezet eltartó képességét.

A Közösségi Stratégiai Iránymutatások című írás a kohéziós politika alapidokumentuma, mely a 2007-2013. közötti időszakra szól, és a legelmaradottabb végű, valamint a nagyvárosok fejlesztését tárgyalja.

Magyarország is elkészítette a Nemzeti Lisszaboni Akcióprogramot, majd az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepciót, mely a távlati célok prioritásait, eszközeit tartalmazza. A terv szerint 2020-ra hazánk az Európai Unió egyik legdinamikusabban fejlődő országa lesz. Az Országos Területfejlesztési Koncepció a területi kohézióra koncentrált.

Az említetteken kívül vannak más meghatározó programok is, melyek a nagy stratégiák tartópilléreit adják.

Cserháti Ferenc (Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium) előadása a területfejlesztés intézményrendszeréről adott tájékoztatást. A gazdasági megszorítások ezen a területen is éreztetik hatásukat, de a területfejlesztési alapelvek nem változnak. A 2013-ig tartó középtávú feladatok során kialakulnak a pólusvárosok, melyekből minden régióban egy, a Közép-dunántúliban kettő – Székesfehérvár és Veszprém – lesz. A hosszú távú tervek a 2020-ig terjedő időszakra vonatkoznak. A kistérségekben területfejlesztési koordinátorok lesznek a téma felelősei, az ő elérhetőségük a www.otm.gov.hu honlapon olvasható.

Az Országos Területfejlesztési Tanács a miniszter legmagasabb szintű konzultatív szervezete, melyben miniszterek és a Regionális Fejlesztési Tanácsok elnökei, valamint civilek képviseltetik magukat. A tanácsok szerepe egyre jelentősebb, amit jelez az a tény is, hogy az elnöki posztot most már főállású szakember tölti be.

Az igényekhez igazodva Térségi Területfejlesztési Tanácsok is alakultak a Balaton és a budapesti agglomeráció fejlesztésére. Ilyen jellegű intézmények más területen is létrejöhetnek.

A Megyei Területfejlesztési Tanács szerepe némileg elsorvadt, pénzosztó szerepe megszűnt. Koordinatív feladatokat lát el a kistérségek között és kapocs a régió felé. Ugyanakkor a Kistérségi Fejlesztési Tanácsok szerepe megnőtt. Mindegyikben regionális végpontokat alakítanak ki. A jelenlegi 168 kistérségből 48 hátrányos helyzetű, ezek könnyebben hozzájuthatnak az uniós pénzekhez. Listájuk – egyéb hasznos információk mellett – a VÁTI honlapján a Területi Információs Rendszerből (TEIR) érhető el.

Az Operatív Programokból 15 került kidolgozásra. Ezekből hét területi, hét ágazati, egy pedig a végrehajtást szolgálja. A pályázó minden esetben közvetítő szervezettel találkozik. A monitoring bizottságok tagjainak legalább a felét társadalmi szervezetek delegálják.

Dr. Veres Lajos, a Hazai Fejlesztési Zrt. igazgatója Bevezetés a stratégiai tervezésbe címmel tartotta meg előadását. A te-

rületfejlesztés koronként is változik, hiszen a néhány évtizeddel korábbi ivóvíz, szennyvíz, gáz, telefon és egyéb programok már megvalósultak, de mindig vannak aktuálisak, mint például a hulladékkezelés, vagy az ivóvízbázis fejlesztése.

A stratégia elkészítéséhez különböző irányultságú felméréseket kell végezni. Egy közösség fejlettségi szintjét az így vizsgált mutatók – jövedelem, foglalkoztatás, a népesség mozgása... – alapján lehet meghatározni. Érdekes, hogy a munkanélküliség nem ad reális képet, mert például Finnországban magasabb, mint nálunk, mégis fejlettebb szinten állnak, a munkanélküli segély három-négyszerese a mi minimálbérünknek.

A várható élethosszra vonatkozó elemzések azt mutatják, a helyzet egyre romlik, tehát a mostani állapot nem fenntartható.

A stratégia-alkotónak SWOT analízist is kell végeznie, melynek során fontos a külső és belső adottságok, körülmények értékelése, de a stratégiaalkotás során a legfontosabb feladat a célok egyértelmű meghatározása.

Kósa Beatrix, a Hazai Fejlesztési Zrt. üzletágvezetője kitért a rendezési tervek figyelembe vételének fontosságára. A stratégiai tervezés során azt határozzuk el, hogy milyennek szeretnénk látni az adott térséget 15-20 év múlva. A tervezés legfőbb célja a forráshoz jutás.

A tervezés első fázisa a *helyzetfeltárás*.

Tükröt kell tartani a térség elé. A külső szakember bevonására szükség van, mert a helyben élőkben nem alakulhat ki reális kép saját környezetükről. Minden mozzanatot egy magasabb szintű tervezési egységbe kell ágyazni.

A külső szakemberek bevonása bizalmi kérdés is, hiszen nekik alaposan meg kell ismerniük a valós gazdasági lehetőségeket is. Igen fontos a környező településekkel, valamint a nagyobb földrajzi egységben történő összehasonlítás, mert elképzelhető, hogy helyben elégedettek a megvalósított fejlesztésekkel, de nem vesznek tudomást arról, hogy máshol sokkal intenzívebb volt ez a folyamat.

A lakosság és a civil szféra bevonása nélkül elképzelhetetlen a megvalósítás – ez a folyamat egyébként fontos konfliktuskezelő eszköz is.

A *fejlesztési koncepció* tizenöt évre szól.

Több forgatókönyvet kell felvázolni, meghatározva a minősítés szempontjából fontos tényezőket – a legnagyobb veszélyt a lakosságcsökkenés jelenti.

A forgatókönyveket elemezve ki lehet választani a legkedvezőbbet, és ebből határozhatjuk meg a kitörési pontokat.

A célpiramis elkészítéséből kapjuk meg az optimális jövőképet.

A *stratégiai program* hétéves ciklusra készül.

A jó forgatókönyv egyes elemeit rugalmasan lehet kezelni. Akkor lehetünk eredményesek, ha minden lépéshez meghatározzuk a felelősöket.

A monitoring rendszer nálunk még gyerekcipőben jár, de nagyon fontos abból a szempontból, hogy menet közben odafigyelve, ne térjünk el az eredeti céloktól.

Egy stratégia annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle.

A rövid távú tervezést – három évre szóló – nevezzük *operatív program*nak, amivel mostanában legtöbbször találkozunk.

A hallottak mintegy összefoglalásaként és a gyakorlatba való átültetése gyanánt, a résztvevők két csoportban – Kósa Beatrix és Sudár Anna irányítása mellett – végezték el egy adott település valós helyzetfeltárása megismerését követően, különböző tényezőket alapul véve a forgatókönyv-változatok kialakítását.

A kistérségi modell programokról bővebben a www.erikanet.hu internetes oldalon, a szakmai programok részben lehet bővebben olvasni.

A Regionális Programok Főosztálya folytatja a kistérségekkel kapcsolatos ismeretbővítést és tapasztalatcserét. A megkezdett folyamatba bármely kistérségi kezdeményezés bekapcsolódhat.

Kereszti Ferenc

